

MODUL 1

RAZVOJ PODEŽELJA Z VEČNAMENSKIM KMETIJSTVOM IN KULTURNO DEDIŠČINO



1. Nove priložnosti za podeželje

2. Večnamensko kmetijstvo

3. Podeželska in kmetijska kulturna dediščina

Zaključki

Vprašanja za samorefleksijo

Reference / Povezave



Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.
Št. projekta: 2018-1-FR01-KA202-047809



UVOD

PREGLED

Modul predstavlja večnamensko kmetijstvo kot smer razvoja podeželja in možnost za ustvarjanje novih delovnih mest na podeželju. Osredotočen je predvsem na pogoje za razvoj ženskega podjetništva in vrednote podeželske kulturne dediščine.

UČNI CILJI

Znanje: Spoznali boste sodobne smernice razvoja podeželja v Evropi, pogoje in pomen različnih vrst večnamenskih (dopolnilnih) dejavnosti na kmetijah, vezanih na kulturno dediščino, ki zagotavljajo trajnostno gospodarstvo podeželja in izboljšujejo zaposljivost podeželskih žensk.

Veščine: Sposobni boste poiskati priložnosti za razvoj lastnih večnamenskih (dopolnilnih) dejavnosti, vezanih na kulturno dediščino ter uporabiti podporne instrumente EU.

Kompetence: Izboljšali boste svoje kompetence pri vrednotenju lastnih virov za izvajanje večnamenskih (dopolnilnih) dejavnosti na kmetijah, vezanih na kulturno dediščino, kakor tudi kompetence odločanja v lastnem poklicnem razvoju z najboljšimi primeri podeželskih žena iz sveta podjetništva.

1. NOVE PRILOŽNOSTI ZA PODEŽELJE

1.1. Splošni predpisi o razvoju podeželja na evropski in nacionalni ravni - mehanizmi in predpisi, ki jih EU uporablja v zvezi z razvojem podeželja, usklajevanjem in enakimi možnostmi

Vloga žensk v EU

- ▶ Spolna enakost je **osnovna vrednota Evropske unije** napisana že v Rimski pogodbi iz leta 1957, ki določa načelo enakega plačila za isto delo. Evropa je trenutno eno najvarnejših in najbolj pravičnih krajev na svetu za ženske.
- Ženske v Evropi bi morale uživati enakost, opolnomočenje in varnost, žal pa mnoge med njimi tega niso deležne. Statistični podatki kažejo, da so ženske premalo zastopane na položajih odločanja v politiki in podjetjih in še vedno zaslužijo 16% manj kot moški po vsej EU. Nasilje in nadlegovanje na podlagi spola sta še vedno zelo razširjena.
- Evropska unija se poskuša spoprijeti z majhnim odstotkom žensk, ki delajo na kmetijah. V povprečju je kmetije vodilo le 30 % žensk (Eurostat 2013). Vendar to povprečno število ne odraža celotne realnosti, ker v Litvi kar 47 odstotkov gospodinjstev posluje pod budnim očesom žensk, na Nizozemskem pa le 5 odstotkov.
- Hkrati je svetovna raziskava, ki so jo naredili v Corteva Agriscience, pokazala, da se evropski kmetje še vedno počutijo diskriminirani zaradi spola (68% - poročilo pa je vključevalo le 4 evropske države: Francijo, Španijo, Združeno kraljestvo in Italijo).
- Aprila 2017 je Evropski parlament sprejel poročilo, v katerem poziva k povečanju vloge žensk v kmetijstvu EU. Zakonodajalci EU menijo, da



Fotografija. K.Boba

imajo lahko ženske ključno vlogo pri prenovi podeželskih območij, ki jih ni treba obsoditi na urbanizacijo.

Razvoj podeželja

- Razvoj podeželja je proces strukturnih sprememb na vedno bolj zapletenih gospodarskih, socialnih, kulturnih, tehnoloških in okoljskih področjih podeželja, katerega cilj je na pravičen, trajnosten in učinkovit način izboljšati življenjski standard in kakovost življenja.
- Za doseg takšnega cilja je ključnega pomena, da se vključijo in aktivno sodelujejo vse družbene skupine na podeželju, vključno z mladimi in starejšimi, ženskami in moškimi. Treba je zagotoviti racionalno uporabo in upravljanje naravnih virov, gospodarskih zmogljivosti in človeškega kapitala.
- Politike razvoja podeželja vrednotijo in učinkovito uporabljajo posebne, potencialne in konkurenčne prednosti, možnosti zaposlovanja ter krepijo podjetniške in druge inovativne dejavnosti na vseh področjih življenja.
- Asimetrije med spoloma pomenijo neenakosti in / ali neravnovesja med ženskami in moškimi glede starostne sestave, socialnega statusa, stopnje izobrazbe, zaposlitve, drugih ekonomskih priložnosti in udeležbe pri odločanju.
- Takšna neravnovesja so bila v glavnem na račun žensk. Čeprav je podeželje podvrženo socialno-ekonomskim spremembam, je razkorak med ženskami in moškimi člani družbe zadnje, kar se bo zmanjšalo oz. odpravilo.

EU AKTIVNOSTI

- EU želi ženskam zagotoviti enake možnosti na delovnem mestu kot moškim, npr. pravice do enakega plačila.
- Tako moškim kot ženskam pomaga doseči ravnovesje med delom in drugimi področji življenja.

- EU prav tako spodbuja enakost spolov na položajih odločanja.
- Delo Evropske komisije na vseh teh področjih temelji na njeni strateški zavezanosti enakosti spolov v letih 2016–2019.
- Leta 2017 je EU predstavila akcijski načrt za odpravo razlike v plačilu med spoloma. Načrt obravnava vprašanja, kot so stereotipi in ravnovesje med poklicnim in zasebnim življenjem ter poziva vlade, delodajalce in sindikate naj sprejmejo ukrepe za zagotovitev pravičnega plačila žensk.

EU AKTIVNOSTI ZA ŽENSKE

Preberite več o:

- Ukrepov EU za izboljšanje enakosti spolov in ravnotežja med profesionalnim in zasebnim življenjem.
- Pomoči EU ženskam pri delu in zapolovanju.
- Preprečevanju nasilja nad ženskami.
- Ozaveščanju enakosti in ščitenju pravic.
- Napredku žensk v politiki in odločanju.
- Izboljšanju življenja po svetu.

Oglejte si to stran:

► <https://op.europa.eu/webpub/com/factsheets/women/en/>



EU zagotavlja sredstva za široko paleto projektov in programov, ki pokrivajo naslednja področja:

- Regionalni & urban razvoj.
- Zaposlovanje in socialna vključenost.
- Razvoj kmetijstva in podeželja.
- Pomorstvo & ribištvo.
- Raziskave & inovacije.
- Humanitarna pomoč.

Politika

- ▶ **Kmetijstvo in okolje:** Za reševanje vprašanj s katerimi se sooča kmetijstvo, kot so podnebne spremembe, izguba biotske raznovrstnosti in drugi izzivi povezani z naravnimi viri, vodi EU vrsto politik.
- ▶ **Neposredna podpora in preglednost:** Sistem neposrednih plačil SKP zagotavlja podporo kmetijam, ki upoštevajo številna pravila EU, vključno z novimi zahtevami po zeleni Evropi.
- ▶ **Razvoj podeželja:** Programi EU za razvoj podeželja ljudem in podjetjem na podeželju pomagajo pri reševanju gospodarskih, okoljskih in socialnih izzivov in priložnosti.
- ▶ **Ekološko kmetijstvo:** Zakoni in predpisi EU zagotavljajo, da „ekološko“ pomeni enako za potrošnike in proizvajalce, ki sestavljajo dobavno verigo v ekološkem kmetovanju.
- ▶ **Kakovost kmetijskih pridelkov:** Sistemi kakovosti EU, kot je npr. geografsko poreklo, ščitijo in zagotavljajo določeno znanje, izkušnje ter povezavo z geografskim območjem.
- ▶ **Trgovanje in promocija:** Živilski sektor EU je lahko razširil izvoz zaradi trgovinskih sporazumov EU in okrepljene promocijske dejavnosti na trgih zunaj EU.
- ▶ **Gozdarstvo:** Sredstva EU za razvoj podeželja podpirajo izvajanje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi v državah EU, prav tako izboljšujejo konkurenčnost in ustvarjajo delovna mesta.

- ▶ **Kmetijski trgi in analize:** Za sledenje trendom v bolj tržno usmerjenem sektorju sta potrebna transparentnost in analiza trga. Za to pa so na voljo določena politična orodja.

Upravljanje skladov

- Financiranje se upravlja v skladu s strogimi pravili, ki zagotavljajo nadzor nad porabo sredstev in pregleden in odgovoren način porabe denarja.
- Skupina 27 komisarjev EU ima končno politično odgovornost, da zagotovi pravilno porabo sredstev EU. Ker pa se večina financiranja upravlja v državah upravičenkah, so za izvajanje pregledov in letnih revizij odgovorne nacionalne vlade.
- ▶ Več kot 76% proračuna EU se upravlja v partnerstvu z nacionalnimi in regionalnimi oblastmi prek sistema „deljenega upravljanja“, večinoma prek **5 velikih - strukturnih in investicijskih skladov.**
- ▶ Ti skupaj pomagajo pri izvajanju **strategije Evropa 2020.**

Izbrani skladi

- ▶ **Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)/ (European Regional Development Fund)** – regionalni in urbani razvoj.
- ▶ **Evropski socialni sklad (ECS)/ (European Social Fund)** – socialna vključenost in dobro upravljanje.
- ▶ **Kohezijski sklad (KS)/ (Cohesion Fund)** – gospodarsko približevanje manj razvitih regij.
- ▶ **Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (ESSRP)/ (European Agricultural Fund for Rural Development)**.
- ▶ **Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (ESPR) / (European Maritime and Fisheries Fund)**

Ostala sredstva neposredno upravlja EU. Ti skladi so v obliki:

- ▶ **Nepovratnih sredstev (Grants)** za posebne projekte v zvezi s politikami EU, običajno na voljo po javni objavi, imenovani „razpis za zbiranje predlogov“. Del financiranja prihaja iz EU, del pa iz drugih virov.
- ▶ **Pogodbe (Contracts)** ki jih institucije EU izdajo za nakup storitev,

blaga ali del, ki jih potrebujejo za svoje delovanje - na primer študije, usposabljanje, organizacija konferenc, oprema za IKT. Naročila se oddajo z javnimi razpisi.

- ▶ [Na spletu so objavljeni prejemniki ponudb, nepovratnih sredstev ali razvojne pomoči držav, ki niso članice EU \(Recipients of tenders, grants, or development aid ear-marked for non-EU countries\).](#)

1.2. Politika razvoja podeželja v Skupni kmetijski politiki (SKP) - s poudarkom na razvoju žensk in njihovih aktivnosti

SKP

- Skupna kmetijska politika (SKP) – ena od starejših evropskih politik – se je razvila skupaj z EU.
- Danes SKP podpira sodobno, tržno naravnano kmetijstvo, ki zagotavlja varno, dostopno, visoko kakovostno hrano, pridelano na trajnosten način, ob upoštevanju strogih standardov (okoljskih, standardov vezanih na dobrobit živali, varno hrano itd). Hkrati SKP podpira investicije v širše podeželsko gospodarstvo.



Fotografija. K.Boba

9 ciljev SKP:

- Zagotoviti pravičen dohodek kmetom;
- Povečati konkurenčnost;
- Ponovno uravnoteženje moči v prehranski verigi;
- Aktivnosti za podnebne spremembe ;
- Skrb za okolje;
- Ohranjanje krajine in biološke raznovrstnosti;
- Podpora menjavi generacij;
- Oživljanje podeželja;
- Zaščita kakovostne in zdrave hrane.



Vir: The 9 CAP objectives

Ključni vidiki predlogov:

- **Približevanju cilja za pravičnejši dogovor:** Bistveni del SKP bo še naprej ostala denarna podpora s katero se želi zagotoviti stabilnost in predvidljivost. Del tega bodo še naprej osnovna plačila, ki temeljijo na velikosti kmetije v hektarjih. Vendar pa želi prihodnja SKP dati prednost malim in srednje velikim kmetijam ter spodbuditi mlade kmete.
 - **Višje ambicije pri okoljskem in podnebnem ukrepanju:** Kmetje igrajo ključno vlogo pri spopadanju s podnebnimi spremembami, varovanju okolja ter ohranjanju krajine in biotske raznovrstnosti. Evropska komisija v svojem predlogu postavlja visoke ambicije na področju okolja in podnebnih sprememb.
 - **Kmetje v središču evropske družbe:** Kmetje so v središču evropskih podeželskih skupnosti in zagotavljajo vitalne javne dobrine.
- ▶ [Poglejte si VIDEO](#)

1.3. Možnosti financiranja dejavnosti predvsem iz evropskih skladov za podeželje, med drugim tudi iz Programa razvoja podeželja in Evropskega socialnega sklada

Kako EU pomaga delovnim ženskam?

- ▶ EU v različnih programih in politikah upošteva posebne potrebe žensk, [Evropski socialni sklad](#) pa milijonom ljudi, ki se soočajo z različnimi izzivi, vsako leto pomaga izboljšati zaposljivost.
- ▶ [Posebni ukrepi za pomoč ženskam pri iskanju zaposlitve](#) vključujejo programe prekvalifikacije in nadgradnje usposobljenosti. Sklad ženskam omogoča tudi vrnitev na delo po prekinitvi kariere, npr. z zagotavljanjem kakovostnega otroškega varstva in individualnega svetovanja ter z izboljšanjem ozaveščenosti delodajalcev o izzivih, s katerimi se spopadajo ženske. Evropski socialni sklad podpira projekte v vaši [državi](#). Te številne uspešne [pobude](#) prispevajo k resničnim spremembam v življenju državljanov.
- ▶ Projekti za financiranje regij EU ustvarjajo nove priložnosti za ženske z zagotavljanjem dostopa do financ, osebne podpore ali nasvetov za ustanovitev podjetja. Programi in projekti se izvajajo tudi [v vaši državi oz. regiji](#).
- ▶ [Platforma WEgate](#) združuje na enem mestu informacije za ženske, ki želijo odpreti ali razviti podjetje. Vsebuje informacije o usposabljanju, mentorstvu, svetovanju in mreženju. Prav tako lahko najdete informacije o tem, kako posojila in tvegani kapital EU ljudem omogočajo, da ustanovijo ali razvijejo podjetje.
- ▶ Ukrepi EU so usmerjeni v povečanje udeležbe žensk v digitalnem sektorju z razbijanjem stereotipov, spodbujanjem izobraževanja in usposabljanja na področju digitalnih veščin ter spodbujanjem večjega



Fotografija. K.Boba

števila podjetnic, da dejavno sodelujejo v tem sektorju. [Evropska mreža žensk v digitalnem sektorju](#) je bila ustanovljena leta 2018, tako da lahko dekleta in ženske, dejavne v tem sektorju, ustvarjajo mreže in sodelujejo pri idejah in izkušnjah na tem področju. [Približno 20 tehnoloških podjetij](#) se je tudi zavezalo k ustvarjanju vključujoče in spolu prijazne delovne kulture in okolja.

- ▶ EU se je zavezala tudi k [zmanjšanju razlik med spoloma v raziskavah in inovacijah](#). Na primer, v okviru programa, [Obzorje 2020](#), podpira raziskovalne organizacije in univerze pri izvajanju načrtov za enakost spolov. [Vsako leto podeljena evropska nagrada za inovacije](#) je izraz priznanja ženskam, ki niso samo izjemne znanstvenice in inovatorke, temveč tudi uspešne podjetnice. EU si prizadeva tudi za izboljšanje zaposlovanja žensk v drugih sektorjih, kot je npr. [promet](#).

Podpora ženskemu podjetništvu

- ▶ Komisija podpira žensko podjetništvo in vodenje uspešnega poslovanja z različnimi načini kot so [mreženje in ustvarjanjem e-platform](#).
- ▶ [WEgate-platforma](#): vse na enem mestu za žensko podjetništvo.
 - Evropska skupnost ženskih poslovnih angelov in podjetnic.
 - Evropska mreža za spodbujanje ženskega podjetništva (WES).
 - Evropska mreža ambasadorok podjetništva.
 - Evropska mreža mentorjev za podjetnice.
- ▶ [Več preberite: HERE](#)

Pridobivanje sredstev

- [Mala podjetja](#): lahko pridobijo sredstva EU kot nepovratna sredstva, posojila in jamstvo. Nepovratna sredstva zagotavljajo neposredno podporo, druga sredstva pa so na voljo v okviru programov, ki se upravljajo na nacionalni ravni.
- ▶ [EU financiranje za mala podjetja](#)
 - [Nevladne organizacije in organizacije civilne družbe](#): so lahko

upravičene do financiranja, pod pogojem, da so dejavni na področjih politike EU in delujejo neprofitno.

► Financiranje EU za NVO po področjih

Kmetje in podeželsko podjetništvo

- Večina kmetov v EU je upravičena do neposrednih podpor (subvencij). Približno tretjina teh je namenjena **praksam ekološkega kmetovanja** (vzdrževanje trajnih travnikov, diverzifikacija pridelkov itd.).
- Kmetje dobijo denar tudi glede na površino zemlje, ki jo imajo, predvsem za uporabo okolju prijaznih načinov kmetovanja, ki ohranjajo biotsko raznovrstnost, kakovost tal in vode ter zmanjšujejo emisije.
- Financiranje EU pomaga kmetom tudi pri usposabljanju za nove tehnologije in pridobivanju dodatnega znanje ali pri prestrukturiranju svojih kmetij. Uporablja se tudi širše, npr. za **izboljšanje življenja na podeželju** z ustvarjanjem delovnih mest in zagotavljanjem osnovnih storitev.
- Poleg tega lahko **mladi kmetje** v okviru razvoja podeželja izkoristijo posebno podporo za ustanavljanje svojega podjetja in višjo stopnjo podpore za naložbe v poslovanje.

► Razvoj podeželja pa državah

1.4. Dobri primeri uporabe EU sredstev v letih od 2013 do 2020 za žensko podjetništvo - priložnosti za razvoj podjetništva na podeželju

Žensko podjetništvo

- Čeprav je v Evropi več žensk kot moških, predstavlja žensko podjetništvo le tretjino samozaposlenih v EU. Obstajajo dodatna dejstva (kot so usklajevanje poslovnega in



Fotografija. K.Boba

družinskega življenja), zaradi katerih je za ženske podjetništvo manj privlačno kot za moške. Evropska komisija sodeluje z državami EU, da bi spodbudila več žensk, da ustanovijo svoja podjetja.

Trenutno stanje ženskega podjetništva v EU:

- Ženske predstavljajo **52% celotne evropske populacije**, vendar pa je delež žensk med samozaposlenimi zgolj **34,4%**, med ustanovitelji zagonskih podjetij pa le 30 %.
- Ženska ustvarjalnost in podjetniški potencial sta **neizrabljena vira gospodarske rasti in zaposlitev**, ki bi se morale razviti v prihodnosti.

Glavni izzivi ženskega podjetništva

Ob ustanovitvi in nadaljnjem poslovanju se ženske srečajo z naslednjimi izzivi:

► Dostop do financ

- Dostop do informacij
- Usposabljanje
- Dostop do mreženja v poslovne namene
- Usklajevanje poslovnega in družinskega življenja.

Kaj dela komisija

- Komisija promovira in podpira žensko podjetništvo s programi (**Small Business Act**) / **Aktivnosti za mala podjetja in (Entrepreneurship 2020 Action Plan)** / **Akcijski načrt podjetništva 2020.**
- Ena od glavnih pobud Komisije je podpora mreženju med ženskimi podjetnicami oz. potencialnimi podjetnicami in podporne organizacije.
- (**The EU Prize for Women Innovators**) / **Nagrada EU za ženske inovatorke** je namenjena ženskam, ki so na neki točki svoje kariere prejele sredstva EU za raziskave in inovacije in so pred kratkim ustanovile ali soustanovile uspešno podjetje, ki temelji na njihovih inovativnih idejah. (**See the 2017 winners**) / **poglejte si zmagovalke leta 2017.**

- ▶ [\(List of Ambassadors in the European Network of Female Entrepreneurship\) / Seznam ambasadorok v Evropski mreži ženskega podjetništva.](#)
- ▶ [Seznam nacionalnih stikov in mentorice v Evropski mreži mentorice za podjetnice / \(List of national contacts and mentors in the European Network of Mentors for Women Entrepreneurs\).](#)

Podporni dokumenti

- ▶ [Študija Statistični podatki o ženskem podjetništvu v Evropi \("Statistical data on Women entrepreneurs in Europe"\)](#) (3 MB) (2014). Podatki kažejo, da je v Evropi 29% ženskih podjetnic (11, 6 milijonov). Od leta 2008 se v EU beleži porast ženskega podjetništva za 3%. Od ženskih podjetnic predstavlja kar 78 % samozaposlenih žensk (ostale so v vlogi delodajalk) in največkrat delujejo na področjih zdravstva, socialne varnosti in izobraževanja. Študija je bila narejena v EU ter Albaniji, severni Makedoniji, Islandiji, Izraelu, Lihtenštajnu, Črni gori, na Norveškem, v Srbiji in Turčiji.
- ▶ Preberite [študijo \(study\)](#) in [prilogo \(annex\)](#)
- ▶ [Poglejte si posamezno državo \(individual country files\)](#)
- ▶ [Študija o ženskem inovatorstvu in podjetništvu \(Study on female innovators and entrepreneurship\)](#)

Dobre prakse, dobri primeri

- **Izobraževalna kmetija "Pszczółki"** je dobila podporo iz Agencije za prestrukturiranje in modernizacijo kmetijstva kot pomoč v okviru podukrepa "Podpora za naložbe v predelavo kmetijskih proizvodov, trženje in razvoj", ki je del Programa razvoja podeželja za



Fotografija. Educational Farm "Pszczółki", PL

obdobje 2014-2020 in ga lahko koristijo kmetje ali njihovi zakonci. Namenjen je izvajanju dejavnosti na področju predelave in prodaje predelanih kmetijskih proizvodov v okviru maloprodaje in kmetijskega usposabljanja za starejše ustanovitelje ali vodje kmetij za oskrbo na podlagi 12 univerzalnih scenarijev dejavnosti.

- ▶ **[Več preberite tukaj: Educational farm "Pszczółki"](#)**

- **Olea Cosmetics** je prvotno nastalo kot združenje 7-ih žensk iz Pegalajarja, ki so se odločile za proizvodnjo kozmetičnih izdelkov na osnovi oljčnega olja. Zaradi velikega finančnega vložka, ki je bil potreben za vzpostavitev proizvodnje ter prodaje, so se odločili ustanoviti družbo z omejeno odgovornostjo, saj je bila ta pravna struktura najpreprostejša v primeru likvidacije podjetja. Sprva so se morali soočiti z velikim financiranjem v višini več kot 400 tisoč evrov, zaradi česar so morali iskati različne vire financiranja. Sredstva EU so imeli iz programa LEADER, poleg tega pa so potrebovali zasebno financiranje s strani bank.



Fotografija. Oleacosmetics, ES

- ▶ **[Več preberite tukaj: Olea cosmetics](#)**

2. VEČNAMENSKO KMETIJSTVO

2.1 Definicija večnamenskega kmetijstva in njegov pomen za razvoj podeželja

Večnamensko kmetijstvo je opredeljeno kot dodajanje vrednosti osnovni kmetijski dejavnosti z uvedbo dopolnilnih dejavnosti na podlagi obstoječih virov kmetijskega gospodarstva.

Večnamensko kmetijstvo (VK)

- Koncept večnamenskega kmetijstva pomeni, da ima kmetijstvo poleg pridelave hrane tudi druge funkcije, kot so razvoj podeželskih krajin, ohranjanje naravne in kulturne dediščine, podpora podeželskemu gospodarstvu in krepitev preskrbe s hrano.
- Iz perspektive OECD je večnamensko tisto kmetijstvo, ki skupaj proizvaja vrsto proizvodov (hrana, krma) in tudi vrsto proizvodov, ki niso blago, vključno z okoljskimi in socialnimi proizvodi in storitvami.

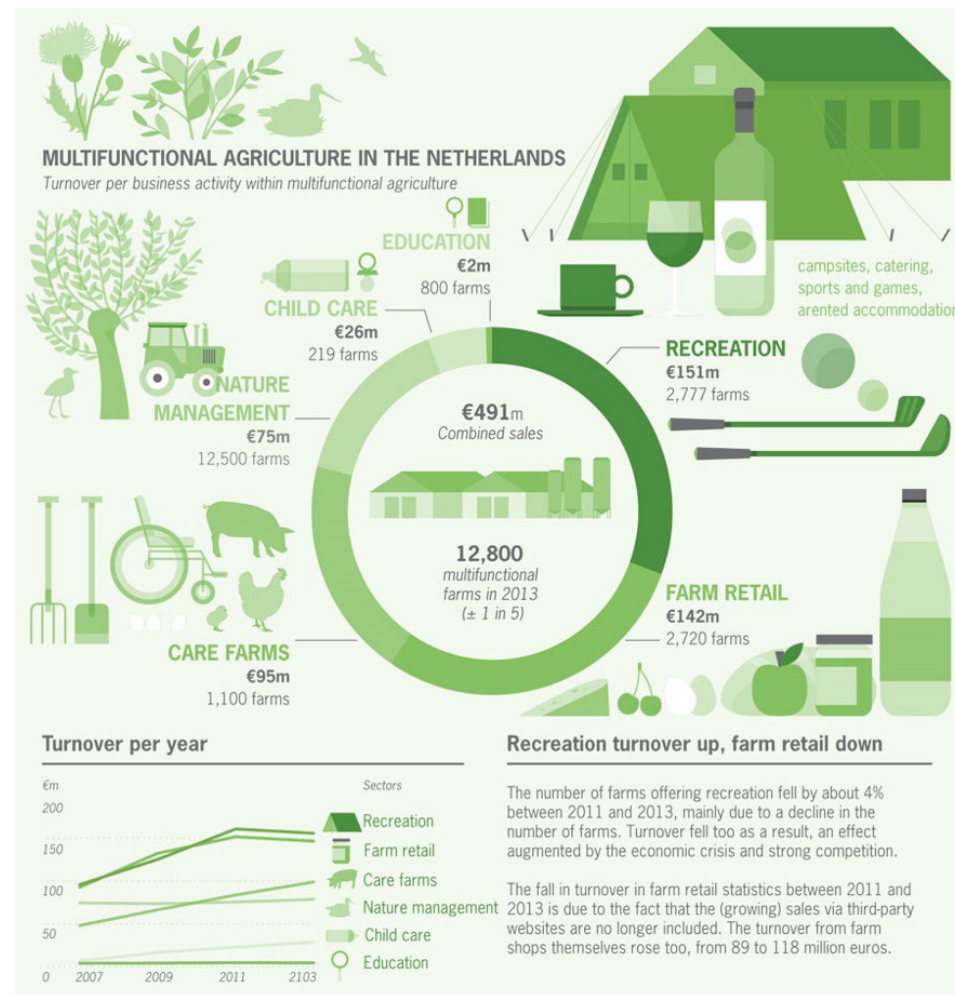
Vir: C 347/38 EN Official Journal of the European Union 18.12.2010

Večnamensko kmetijstvo

- Večnamensko kmetijstvo pomeni kombiniranje kmetijskih dejavnosti s strokovnimi storitvami, ki temeljijo na vrednosti kmetije. Ta koncept se nanaša na nekmetijske dejavnosti na kmetiji, ki so pogosto tesno povezane s kmetijstvom.
- Družinske kmetje poleg običajnega kmetovanja na kmetiji razvijajo nove gospodarske dejavnosti. Večnamenske dejavnosti prispevajo k ohranjanju same proizvodnje hrane.
- Nove proizvodnje in distribucijske dejavnosti se imenujejo tudi „dopolnilne dejavnosti“.

Vir: Jan Douwe van der Ploeg, Wageningen University and Research Centre, the Netherlands

- Večnamensko kmetijstvo je krovni izraz, ki se uporablja za označevanje gospodarstev, ki kombinirajo svojo kmetijsko proizvodnjo s skrbjo za okolje in storitvami za družbo:
 - socialna dejavnost v kmetijstvu,
 - izobraževalna dejavnost,
 - prodaja na kmetiji/kratka preskrbovalna veriga,
 - dnevno varstvo na kmetiji,
 - upravljanje kmetijske krajine
 - turizem na kmetiji.



Vir: Wageningen University & Research

Sektorske povezave večnamenskega kmetijstva



2.2 Oblike in posebnosti večnamenskega kmetijstva

Turizem na kmetiji; združuje kmetovanje & turistične storitve

• Primeri storitev:

Osnovne turistične storitve:

- Nastanitev na kmetiji
- Postrežba gostov

Dodatne turistične storitve:

- Organizacija in vodenje izletov
- Organizacija dogodkov
- Najem opreme (kolesa, kajaki, smuči, itd.)
- Prevozniške storitve
- Zdravstvene in kozmetične storitve
- Socialno varstvo



Fotografija: Izobraževalna kmetija „Ranczo Artemidy”, PL

• Viri kmetije:

- Sobe in kapacitete za goste
- Najem stanovanj in hiš
- Prostor za šotore
- Kuhinja in jedilnica za goste
- Skupni prostor
- Vrt za rekreacijo
- dodatne turistične storitve in oprema
- Prostočasna dejavnost
- Dostop do pridelkov in živine

• Odnos:

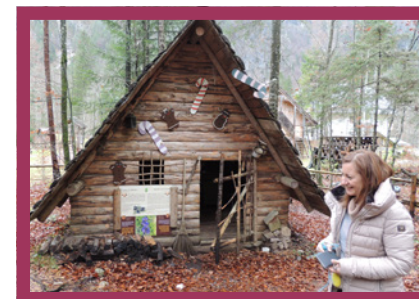
- Odprta za javnost
- Nasmeh 24 ur na dan
- Marljivost
- Družbena odgovornost

• Koristi:

- „Kontakt s svetom ne da bi zapustil dom”
- Kulturne izmenjave
- Dvig ozaveščenosti o delu gospodinje
- Neodvisnost
- Dodatni prihodki/delovno mesto

► Primer: Andreja Bijzak

Andreja skupaj s svojim partnerjem vodi družinsko podjetje, katerega glavna dejavnost je trajnostni turizem na podeželju (nastanitev, domača kulinarika, wellness). Organizirajo tudi dneve odprtih vrat, razna izobraževanja, gozdno pedagogiko ter aktivnosti v pravljичnem gozdu za otroke.



Učna kmetija združuje kmetovanje & izobraževanje

- **Primeri storitev:**
 - Izobraževalni programi za šolske skupine, odrasle in strokovne skupine
 - Naravoslovni tabori
 - Didaktične poti
 - Odprta kmetija
- **Viri kmetije:**
 - Poljedelstvo, živinoreja –prilagojena didaktičnim predstavitvam udeležencem
 - Pokrit prostor za izvajanje izobraževanja
 - Didaktične table
 - Napisi, učne poti
 - Izobraževalni programi osnovani na kmetijstvu.
- **Odnos:**
 - Strast do podeželja in kmetijstva
 - Komunikativnost
 - Veselje do deljenja znanja
 - Urejenost
 - Želja po osebnem razvoju
- **Koristi:**
 - Raznolikost vsakdanjega življenja
 - Veselje do dela z otroki
 - Osebni razvoj
 - Novi pogledi
 - Dodatni prihodki / delovna mesta

► **Primer: Tatjana Štancar**

Ekološka kmetija Potočnik Poprask, ki ima certifikat o ekološki pridelavi že kar 20 let, je mešana, samooskrbna kmetija. Ga. Tatjana je svoje učiteljske izkušnje prenesla na kmetijo, kjer sprejema šolske skupine, na katere prenaša znanje o kmečkih opravilih kot del kulturne dediščine podeželja.

Sodelujejo na pastirskih dnevih in v okviru izobraževanj strižejo tudi ovce, pri čemer jim pomagajo tudi sosedi.



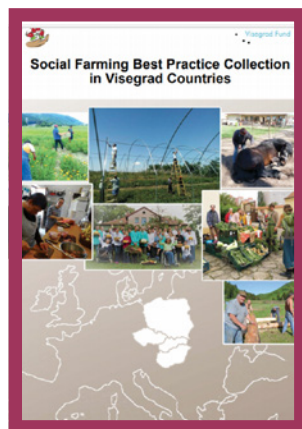
Socialna kmetija združuje kmetovanje & socialne storitve

- **Primeri storitev:**
 - Dnevno varstvo za nesamostojne osebe (starejši, invalidi, otroci)
 - Nočna oskrba nesamostojnih oseb
 - Terapevtski tretma z:
 - ekoterapijo
 - gozdno terapijo
 - terapijo z vrtnarjenjem
 - terapijo z živalmi
 - delovno terapijo
 - kulinarčno terapijo
 - terapijo z umetnostjo
- **Viri kmetije:**
 - sobe in drugi objekti prilagojeni nesamostojnim osebam
 - skupni prostori in kuhinja za druženje
 - delavnice
 - pridelki / vrt / deli kmetije, prilagojeni dejavnostim
 - prilagojene živali primerne za terapevtski kontakt
 - programi agroterapije
- **Odnos:**
 - Strokovnost
 - Občutljivost/dovzetnost
 - Upiranje stresu

- Potrpežljivost
- Delovanje na dolgi rok

- **Koristi:**

- Občutek poslanstva
- Zadovoljstvo
- Osebnostno izpopolnjevanje
- Dodatni prihodki / delovno mesto



► **Primer: Social Farming Best Practice Collection in Visegrad Countries, Szent István University, Gödöllő, 2017**

Neposredna prodaja združuje kmetovanje & trženje

- **Primeri storitev:**

- Prodaja v lastni trgovini na kmetiji
- Prodaja na lokalnem trgu
- Internetna prodaja
- Pridružitve novim iniciativam trženja

- **Viri kmetije:**

- visoko kakovostni pridelki s kmetije (sveži in predelani)
- objekti in oprema za pripravo izdelkov za prodajo
- skladišča in transportna oprema
- tehnološka linija za predelavo (neobvezno)
- mesto za predstavitev/prodajo izdelkov, pridelkov

- **Odnos:**

- zanesljivost
- sodelovanje
- talent za kulinariko
- občutek za higieno
- Prilagodljivost in kreativnost

- **Koristi:**

- Dodana vrednost osnovni dejavnosti

► **Primer: Andreja Jagodic**

Poličarjeva kmetija, ki jo vodi Andreja Jagodic skupaj z možem, je znana po svojih (večkrat nagrajenih) mlečnih dobrotah - kajmaku, skuti, mleku, jogurtu in bogatem naboru sirov.



Večino izdelkov prodajo neposredno doma, nekaj v zadružnih trgovinah in gostilnah ter na raznih prireditvah, kamor se zapeljejo s posebno prikolico z vgrajenim hladilnikom.

Poleg mlečnih izdelkov, prodajajo tudi jajca, krompir, zelenjavo. Vodijo in skrbijo za muzej mlinskih kamnov, ki je edini tovrstni v Sloveniji. Njihov slogan je: Vse, kar pridelujemo, jemo. Vse kar jemo, ponudimo tudi vam. Za našo mizo in v naši trgovini.

2.3. Pogoji za razvoj poslovanja in priložnosti zaposlovanja v večnamenskem kmetijstvu

Vloga žensk v večnamenskem kmetijstvu

- Ženske dajo pomemben prispevek podeželski ekonomiji. Koncept večnamenskega kmetijstva, ki je bistvenega pomena za razvoj trajnostnih strategij, a hkrati na določenih območjih ni izkoriščen v polni meri, je ponudil ženskam na podeželju nove priložnosti, saj omogoča uvajanje inovacij in oblikovanje novih konceptov, ki lahko „poživijo“ kmetijski sektor.



Fotografija. Educational Farm "Centrum pasterskie w Koniakowei", PL

- Vloga žensk na podeželskem trgu dela vključuje mnogo delovnih mest, ki niso nujno vezana na konvencionalno kmetijstvo. Pravzaprav so ženske na podeželju lahko gonilo sprememb pri prehodu na trajnostno in ekološko varno kmetijstvo ter lahko igrajo pomembno vlogo pri ustvarjanju zelenih delovnih mest.
- Ženske zelo pogosto vplivajo na razvoj dodatnih dejavnosti na kmetiji ali izven nje, kar omogoča, da dejavnosti na podeželju prispevajo resnično dodano vrednost;
- ženske so dejavno vključene v kmetijske dejavnosti, podjetništvo in turizem ter igrajo pomembno vlogo pri ohranjanju kulturne tradicije na podeželju, kar lahko prispeva k izgradnji in / ali krepitvi regionalne identitete;
- v razmerah postopne urbanizacije je nujno, da podeželje ohranimo aktivno, dinamično in bogato, zlasti na območjih z naravnimi omejitvami, saj je to ključnega pomena za zaščito okolja in krajine;
- večnamenska vloga žensk na podeželju lahko bistveno pomaga pri oblikovanju sodobne podobe žensk v naši družbi;

Evropski parlament poudarja pomen večnamenskosti kot koncepta, ki vključuje druge gospodarske, socialne, kulturne in okoljske dejavnosti na podeželju, ki spremljajo kmetijsko proizvodnjo in ki ustvarjajo delovna mesta zlasti za ženske; zato spodbuja države članice, naj spodbujajo ukrepe za diverzifikacijo dejavnosti, kot so neposredna prodaja izdelkov, socialne storitve, storitve oskrbe in turizem na kmetiji; meni, da je glede na vse večje zanimanje za to vrsto turizma treba oblikovati mrežo podjetij v tem sektorju in izmenjati najboljše prakse.

Vir: Report of the European Parliament of 8.3.2017 on women and their role in rural areas (2016/2204 (INI))

SWOT analiza možnosti zaposlovanja žensk v večnamenskem kmetijstvu

PREDNOSTI

S

Višja izobrazbena raven med ženskami.
Ženske so dobro motivirane za lastne poslovne aktivnosti.
Ženske prispevajo mnoge podjetniške ideje.
Mnogo žensk najde priložnosti za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetiji, ki so nadgradnja njenih gospodinjskih opravil.
Večnamenske / dopolnilne dejavnosti prikažejo delo žensk, pripomorejo k njihovi samopodobi, prispevajo k prihodku in izboljšujejo socialne stike.

SLABOSTI

W

Nakopičenje nalog, ki skrajšujejo čas zasebnega življenja, podaljševanje delovnega dneva žensk.
Nove težave pri upravljanju lahko nastopijo ob razvoju novih aktivnosti.
V nekaterih primerih je premalo kolektivnosti, sodelovanja, vključevanja v skupine proizvajalcev, ki spodbujajo potencialne koristi dopolnilnih dejavnosti.

PRILŽNOSTI

O

Spreminjanje tradicionalnih spolnih stereotipov z dvigovanjem ozaveščenosti, informiranosti, izobraževanju, vključevanju v javno življenje, promocijo.
Podeželja postaja privlačno za bivanje.
Večnamenske / dopolnilne dejavnosti postajajo velika priložnost, ki prinaša nove vire prihodkov, zagotavlja finančno varnost, dohodkovno stabilnost in zmanjšuje nezaposlenost družinskih članov.
Bolj ko je kmetijstvo večnamensko, večja postaja vloga žensk.

NEVARNOSTI

T

Veliko število mladih podeželskih žena, ki se selijo v urbana okolja z željo po boljši izobrazbi in zaposlitvi.
Majhne podeželske skupnosti z lokalnimi trgovinami in komunikacijskimi težavami bi lahko zavirale žensko podeželsko podjetništvo.
Neuspeh poslovanja zaradi družinskega in osebnega življenja (osebni motivi, poroka in rojstvo) ob pomanjkanju soodgovornosti.

2.4. Uspehi žensk v večnamenskem kmetijstvu

Vključenost žensk v večnamensko kmetijstvo – primer iz Poljske

- Glede na raziskavo v regiji Malopolska so lastnice turističnih kmetij predvsem ženske srednjih let ali starejše (običajno starejše od 55 let), najpogosteje s srednjo izobrazbo, katere glavni vir dohodka je predvsem delo na kmetiji (CDR Kraków 2015).

- Prevladujoča vloga žensk pri vodenju specializiranih socialnih storitev na kmetiji izhaja iz analize na podlagi nacionalne baze podatkov o izobraževalnih kmetijah. Od 273 domačij, ki so delovale oktobra 2019, jih 45% vodi ženska, drugih 27% pa poročeni pari (CDR Kraków 2019).
- Trend tega potrjujejo rezultati nacionalne raziskave narejeni med gospodarji in člani kmečkega gospodinjstva. Ženske so predstavljale 75% tistih, ki jih zanima vodenje socialne kmetije (CDR Kraków 2017).



Fotografija. Učna kmetija „Gzinianka“, PL

Uspešne ženske v večnamenskem kmetijstvu – poljski primeri

► Zaczarowane Wzgórze (“Enchanted Hill”)

Kmetijo “Zaczarowane Wzgórze” s površino 11 ha, ki se nahaja v Czaslawu, vodita dve prijateljici, ki sta jo spremenili v čudovito turistično kmetijo. Ukvarjajo se z rejo konj in turističnimi storitvami na kmetijah (nastanitev, kulinarika, izobraževanje, organizacija prireditev)).



► Wiśniowy Gaj (“Cherry Orchard”)

Irena Szewczyk je od svoje družine podedovala kmetijo z imenom “Wiśniowy Gaj”, obkroženo s tradicionalno poljsko podeželsko krajino. Na tej 200 let stari tradicionalni kmetiji je razvijala svoje dejavnosti povezane s pridelavo in prodajo regionalnih sliv, turizmom in izobraževanjem.



► Pszczółki

V zadnjih 15 letih je Agnieszka Król svojo družinsko kmetijo “Pszczółki” preoblikovala v rekreacijsko / izobraževalno središče. Kmetija poleg kmetijskih dejavnosti (čebelarstvo, gojenje medu in reja drobnice) nudi tudi socialne storitve (turistične in izobraževalne dejavnosti).



► Leśniakówka

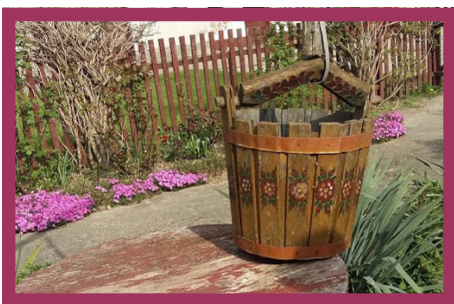
“Leśniakówka”, ekološka kmetija v bližini Krakova se je razvila v turistično kmetijo z delavnicami (joga, umetnost in kuhanje) in organizacijo prireditev. Stari sadovnjak in leseni arhitekturni objekti so dodana vrednost.



3. KULTURNA DEDIŠČINA PODEŽELJA

3.1. Kulturna dediščina – definicija in oblike

Jasne opredelitve kulturne dediščine ni. Domneva se, da je kulturna dediščina vir materialnih in nematerialnih stvari, z njimi povezanimi duhovnimi vrednotami ter zgodovinskimi in moralnimi pojavi, ki so prepoznane kot vredne pravnega varstva v dobro določene družbe in njenega razvoja. Pomembna je za prihodnje generacije zaradi razumljivih in sprejetih zgodovinskih, domoljubnih, verskih, znanstvenih in umetniških vrednot, ki gradijo identiteto in kontinuiteto političnega, družbenega in kulturnega razvoja, dokazovanja resnic in spomina na zgodovinske dogodke, ohranjanja občutka za lepoto in civilizacijske skupnosti.



Fotografija. K. Kieljan



Kulturno dediščino sestavlja:

Snovna dediščina obsega nepremičnine, vključno z zgradbami, ki so opremljene in vključujejo umetnost in premično dediščino, ki obsega knjige, dokumente, umetniška dela, premične stroje, oblačila in druge predmete, za katere velja, da jih je vredno ohraniti v prihodnosti. Sem spadajo tudi predmeti, pomembni za arheologijo, arhitekturo, znanost in tehnologijo.

Nesnovna dediščina vsebuje nematerialne vidike določene kulture. Nanaša se na načine vedenja v družbi, pogosto na formalna pravila, ki delujejo v določenem kulturnem okolju. Sem spadajo družbene in tradicionalne

vrednote, običaji, estetska in duhovna prepričanja, jezik in drugi vidiki človekove dejavnosti.



Fotografija. K. Kieljan



Naravna dediščina je prav tako pomemben element družbene dediščine, ki zajema podeželska območja in naravno okolje, vključno s floro in favno ter geološkimi elementi. Ta dediščina vključuje kulturne krajine, zaščito redkih živalskih in rastlinskih vrst.

<https://pl.wikipedia.org/>

Elementi podeželske kulturne dediščine:

Snovna dediščina:

- bivalne hiše, palače, graščine, verski objekti, gospodarska poslopja, kmetijski objekti, tehniška dediščina, majhna arhitektura;
- objekti, orodja, kmetijska mehanizacija;
- grajske ruševine, samostani, utrdbe...
- pokrajina - prostorska razporeditev vasi, okoliška polja, travniki, potoki, reke in jezera, hribi in gozdovi.

Nesnovna dediščina:

- metode upravljanja in izdelave;
- obredi, rituali, običaji;
- jezik v regionalnih in lokalnih



Fotografija. K. Kieljan

različicah;

- kostumi, glasba, ples, pesmi, legende, pravljice;
- tradicije družinskega, sosedskega in skupnostnega življenja.

3.2 Vloga in pomen kulturne dediščine za razvoj podeželja

Kulturna dediščina vpliva na socialno-ekonomski razvoj regije na več ravneh: kot osnova lokalnega podjetništva, področje inovacij, dejavnik konkurenčnosti in končno tržni izdelek, ki zadovoljuje raznolike potrebe ljudi in vpliva na kakovost življenja.

Dediščina predstavlja potencial za ustvarjanje dohodka in zaposlovanja na podeželju, prebivalcem pa tako zagotavlja boljši življenjski standard. Dediščina postane izdelek, katere vrednost je mogoče določiti, promovirati in stalno deliti. Lahko predstavlja pomemben dejavnik pri razvoju podjetništva, saj prebivalcem



Fotografija. K. Kieljan

omogoča ustvarjanje delovnih mest in virov dohodka, zlasti na področju turizma, proizvodnje regionalnih živilskih izdelkov, proizvodnje obrtnih izdelkov in opravljanja storitev tako imenovanih „poklicev, ki izginjajo“.

Kulturna dediščina je zelo pomembna pri razvoju podeželskega turizma. Turisti radi obiskujejo prizorišča različnih predstavitev snovne in nesovne kulturne dediščine: mesta, zgodovinske zgradbe, kulturna krajina, kulturne vrednote, tradicije, običaji in zgodovina. Prednosti podeželskega turizma so različne. Najprej je to zadovoljevanje turističnih povpraševanj z različnimi produkti in storitvami, dodatni prihodki in delovna mesta ter prispevek k prilivu kapitala.

Za kraj bivanja ali poslovanja ponavadi izberemo privlačen kraj tudi zaradi njegovih kulturnih dobrin, ki povečujejo njegovo konkurenčnost.

Kulturna dediščina igra pomembno vlogo pri vzpostavljanju družbenih vezi, identitete in samopodobe prebivalcev podeželja, kar pozitivno vpliva na kakovost življenja. Zavedanje, da ste odgovorni dedič kulturnih dobrin, vzbuja čustven odnos do vašega kraja, ustvarja občutek skupnosti in pripravljenosti za nove pobude za lokalni razvoj. Pojavljajo se vodje, ki so pripravljeni voditi takšne pobude.



Fotografija. K. Kieljan



Kulturna dediščina je naklonjena tudi ekološkim in prostorskim spremembam. Projekti v zvezi z revitalizacijo posameznih elementov dediščine so pogosto povezani z novimi funkcijami (npr. prilagajanje starih hlevov prostorom za turiste), ustvarjanjem novih delovnih mest (npr. predelava regionalnih proizvodov), razvojem turizma (povečana turistična privlačnost območja) ali ohranjanjem naravne dediščine vasi.

3.3. Promocija in ohranjanje dediščine podeželja

Glede na vrednost imajo lahko elementi dediščine globalni, evropski, nacionalni in lokalni pomen - povezani s tradicijo in zgodovino določenega kraja, zato so lahko predmet različnih mehanizmov njihove zaščite in promocije.

Kraji, ki imajo univerzalno vrednost in so pomembni za ljudi ne glede na njihov izvor, kulturo, verska prepričanja itd., so vpisani na Unescov seznam svetovne dediščine. Kraji, pomembni za evropsko kulturo in zgodovino, dobijo znak evropske dediščine. Posamezne države imajo lastne oznake za zanje pomembne elemente dediščine. Dediščina vasi je posebna dediščina, regionalna dediščina "majhnih domovin", ki gradi občutek skupnosti, vpliva na identifikacijo s krajem in je del identitete skupnosti.



Fotografija. K. Kieljan

Z zaščito in promocijo dediščine se ukvarjajo ustrezne institucije in organizacije pa tudi lokalne skupnosti in nenazadnje vsak prebivalec vasi. Ohranjanje dediščine je uspeh prebivalcev, predstavnikov lokalnih oblasti, lokalnih vodij, strokovnjakov in državnih organov pri ohranjanju skupnega dobrega. Temu služijo mednarodni in nacionalni pravni predpisi pa tudi programi, ki podpirajo dejavnosti za zaščito in promocijo dediščine. Te dejavnosti je mogoče izvajati z različnimi projekti, njihovo financiranje pa lahko ponujajo podjetja in posamezniki, domače ali tuje donacijske organizacije, javna uprava, tuji javni viri, vključno s programi EU.

Dejavnosti, povezane z varstvom materialne dediščine, vključujejo: vpisovanje zgodovinskih predmetov v spomeniške evidence, na sezname zgodovinskih spomenikov, v regionalne spomeniške evidence kakor tudi ustvarjanje kulturnih parkov, načinov varovanja narave v lokalnih prostorskih načrtih, umestitev dediščine v lokalni program revitalizacije in strategijo razvoja občin ter varnost, ohranjanje in obnovitvena dela.

Dejavnosti za zaščito nematerialne dediščine vključujejo raziskave in razširjanje lokalnega izročila in zgodovine. Geografska, zgodovinska ali tradicionalna imena stavbnih objektov, trgov, ulic ali naselbin so lahko zaščiteni. Regionalne in tradicionalne izdelke je mogoče zaščititi z vključitvijo v nacionalne in evropske mehanizme za prepoznavanje in promocijo kulinarične dediščine regij.

Dejavnosti, namenjene zaščiti in spodbudi, sta predvsem promocija in izobraževanje na področju podeželske dediščine. Te dejavnosti vključujejo pouk, muzejske delavnice, dneve dediščine, poučevanje tradicionalnih poklicev, umetniško izobraževanje, zabavne dejavnosti na podlagi dediščine: zgodovinske rekonstrukcije dogodkov, festivali, sejmi, razširjanje in izmenjava dediščine v obliki zabave, izobraževalne dejavnosti kmetij, dejavnosti države, zasebnikov in združenj za promocijo dediščine. Pomembno je trženje z oglaševanjem in strokovnimi promocijskimi publikacijami, izobraževalnimi programi in multimedijskimi izdelki ter razvoj turističnih izdelkov, ki temeljijo na dediščini.



Fotografija. Izobraževalna kmetija „Kowalowe Skaty”, PL

3.4. Kulturna dediščina v razvoju večnamenskih (dopolnilnih) dejavnosti

Kulturna dediščina je lahko vir in navdih za ustvarjanje izdelkov, storitev in gospodarskih pobud, s katerimi ustvarjamo delovna mesta v številnih sektorjih npr. v turističnem sektorju, v gradbeništvu, trgu z nepremičninami, v trgovini in izobraževanju o dediščini. Dediščina je del gospodarstva in je lahko osnova za razvoj podjetništva ter naslednjih večnamenskih dejavnosti:

- Kulturni turizem
- Kreativnost s kulturno dediščino
- Varovanje kulturne dediščine
- Nepremičninski trg kulturne dediščine
- Trženje umetnosti in starin
- Ozaveščanje in izobraževanje o kulturni dediščini
- Tradicionalne obrti in kmetijstvo



Fotografija. CDR O/Kraków



Fotografija. K. Kieljan

V podeželskih območjih ima pomembno vlogo kognitivni, kulturni in izobraževalni turizem, s katerimi se razvijajo podjetniške dejavnosti, ki predstavljajo posebnosti lokalne dediščine, ne le s tradicionalnimi metodami ogledov, temveč tudi s posebnimi odkritji, izkušnjami in lokalnimi okusi. Takšne dejavnosti so priložnost za ženske na podeželju, da razvijejo svoje sposobnosti, najdejo službo in dodatne vire dohodka, hkrati pa razširijo turistično ponudbo s spoznavanjem vrednot območja, njegove dediščine

in kulture, podeželskih dejavnosti in življenja na podeželju ter ustvarijo pristno interakcijo s podeželskim okoljem in lokalno skupnostjo.

Najbolj razširjene oblike uporabe dediščine v podjetniških pobudah na kmetijah vključujejo:

- Turistične dejavnosti, vključno s turizmom na kmetiji - krajinska dediščina, proizvodnja in prodaja lokalnih in regionalnih živilskih izdelkov, regionalne gostilne, kulinarčne delavnice - kulinarčna dediščina
- Proizvodnja obrtnih in rokodelskih izdelkov ter opravljanje storitev tako imenovanih „poklicev, ki izumirajo“ - obrtna in industrijska dediščina
- Dejavnosti podeželskih muzejev, muzejev na prostem itd. - Arhitekturna dediščina
- Izobraževalne dejavnosti na kmetij - različni elementi dediščine
- Kmetijska dejavnost - reja starih in ogroženih pasem živali in gojenje tradicionalnih rastlinskih sort - kmetijska dediščina



Fotografija.. Izobraževalna kmetija „Wiśniowy Gaj”, PL



Fotografija. K..Kieljan

Seveda je mogoče izvajati različne dejavnosti z istočasno uporabo različnih elementov materialne in nematerialne dediščine. Tak primer so izobraževalne dejavnosti na kmetij, kjer se potencial številnih elementov podeželske dediščine pogosto uporablja hkrati.

Uporaba dediščine za razvoj podjetništva je lahko zelo raznolika, zajema širok spekter gospodarskih dejavnosti, s kombinacijo tradicij (kraji, izdelki, spretnosti, poklici) z inovacijami (sodobni načini obdelave, predstavitve, prodaje) pa pogosto nastajajo inovativni in konkurenčni proizvodi in storitve.

Elementi kulturne dediščine, ki so potencialni za razvoj večnamenskih (dopolnilnih) dejavnosti:

- **KRAJINA** (prostrana pokrajina, kmetijska krajina, zelene površine – polja, pašniki, naravna krajina, organizacija prostora, povezovalne poti, križi, kapelice, pokopališča, turistične poti...)
▶ **primer – Zaczarowane Wzgórze, PL**
- **ARHITEKTURA** (gospodarske stavbe - hiše, hlevi, kašče, gradovi, palače, graščine, stavbe podeželske industrije - mlini, žage, kovačnice, destilarne, vaške hiše, gostilne, verske zgradbe)
▶ **primer – El Madroño, ES**
- **KMETIJSTVO IN RIBOLOV** (naravno bogastvo, stare in ogrožene pasme živali in tradicionalne sorte poljščin, tradicionalna in ekološka pridelava, ribiška dediščina)
▶ **primer - The Potočnik Poprask Organic Farm, SL/ Orellana Perdiz, ES**
- **KULINARIČNA TRADICIJA** (lokalni, tradicionalni in regionalni izdelki in jedi, kulinarčni turizem)
▶ **primer – Wiśniowy Gaj, PL**
- **INDUSTRIJSKA IN OBRTNA TRADICIJA** (obrtne tradicije, ohranjanje industrijske tradicije, izobraževanje - pridobivanje novih veščin)
▶ **primer - Erna Korošec, SL**
- **DRUŽINA, SOSEDSTVO IN DRUŽBA** (ohranjanje in poustvarjanje tradicij, obredov, običajev, pregovorov, plesa, glasbe, noš itd. - srečanja, prazniki, sejmi, festivali)
▶ **primer - Vladimíra Křenková, CZ**

ZAKLJUČKI

1. Izhodišče za večnamensko kmetijstvo je evropska politika trajnostnega, večnamenskega razvoja podeželja. Splošni koncept večnamenskega kmetijstva pomeni, da ima kmetijstvo poleg pridelave hrane tudi druge funkcije, kot so ohranjanje podeželskih krajin, izboljšanje naravne in kulturne dediščine, podpora podeželskemu gospodarstvu in krepitev preskrbe s hrano.
2. V skladu z zgornjo idejo koncept večnamenskega kmetovanja pomeni tudi nove gospodarske (dopolnilne) dejavnosti, ki jih poleg običajnega kmetovanja opravljajo na kmetiji. Ta koncept se nanaša na nekmetijske dejavnosti, ki se nahajajo na kmetiji in so tesno povezane s kmetovanjem in podeželsko dediščino. Kmetje hkrati s svojo kmetijsko proizvodnjo in kmečkim okoljem opravljajo storitve za širšo družbo, kot so na primer: kmečke trgovine / kratke preskrbovalne verige, turizem na kmetiji, izobraževanje na kmetiji ali oskrba na kmetiji.
3. Ženske igrajo pomembno vlogo pri razvoju podeželja. Ženske so nagnjene k večopravnostim in družabnim dejavnostim. Imajo številne edinstvene veščine in predstavljajo naravni potencial za razvoj podjetništva na področju večnamenskega kmetijstva in kulturne dediščine.
4. Veliko je dobrih primerov vključevanja žensk v večnamensko kmetijstvo in kulturno dediščino. Ti primeri dokazujejo, da bi strokovne storitve, ki temeljijo na virih kmetije in podeželskem okolju, lahko ponujale priložnost za komercialni uspeh žensk na podeželju in za spodbujanje žensk pri izvajanju posameznih razvojnih projektov.

VPRAŠANJA ZA SAMOREFLEKSIJO

Poglavje 1

1. Kakšen je položaj žensk v vaši državi?
2. Ali menite, da ukrepi EU zadostno in ustrezno naslavlja potrebe žensk na podeželju?
3. Katere ukrepe bi morala sprejeti EU, da bi dosegla merljive izboljšave položaja žensk na podeželju v državah članicah?

Poglavje 2

1. Kaj mislite o ideji večnamenskega kmetijstva?
2. Ali v vaši bližnji okolici najdete primere dejavnosti v večnamenskem kmetovanju, ki jih vodijo ženske (dopolnilnih dejavnosti)? Če da, katere?
3. Kako ocenjujete svoje vire in možnosti za vodenje lastne dejavnosti v večnamenskem kmetijstvu?
4. Katere so najpomembnejše prednosti vaše kmetije v okviru večnamenskosti in zakaj?

Poglavje 3

1. Ali prepoznate elemente kulturne dediščine v vaši okolici?
2. Ali prepoznate elemente kulturne dediščine, ki bi jih lahko uporabljali za zagon ali razvoj poslovne / dopolnilne dejavnosti v vašem okolju?
3. Kateri elementi kulturne dediščine iz vašega okolja imajo za vas največjo vrednost in zakaj?
4. Katere dejavnosti bi lahko izvajali, da ohranite in promovirate kulturno dediščino?

REFERENCE / POVEZAVE

- <http://www.fao.org/3/w9778e/w9778e05.htm>
- https://www.euractiv.pl/section/rolnictwowopr/special_report/kobiety-i-mlodzi-ludzie-w-rolnictwie
- https://europa.eu/european-union/about-eu/funding-grants_en
- https://ec.europa.eu/info/policies/agriculture-and-rural-development_en
- https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/women/support-networks_en
- https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/women_en
- <https://op.europa.eu/webpub/com/factsheets/women/pl/>
- https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_en#a-new-way-of-working
- C 347/38 EN Official Journal of the European Union 18.12.2010
- Jan Douwe van der Ploeg, Wageningen University and Research Centre, the Netherlands
- Wagenigen University & Research, <https://www.wur.nl/en/Dossiers/file/Multifunctional-agriculture.htm>
- Report of the European Parliament of 8.3.2017 on women and their role in rural areas (2016/2204 (INI))
- Socio-economic impact of cultural heritage. Report on social research, National Institute of Heritage, Warsaw 2013
- A thing about rural heritage - advice, examples, information, Rural Development Foundation, Warsaw 2011
- Comprehended heritage - a handbook of good practices for disseminating heritage and education about cultural heritage, Katarzyna Zarzycka, National Institute of Heritage, 2016
- Cultural heritage as a factor in the development and specialization of regions, Paulina Legutko-Kobus, Warsaw School of Economics, 2016
- Heritage next to me - a guide to managing heritage in municipalities, National Heritage Institute, 2016
- <https://pl.wikipedia.org/>

PARTNERJI



Association Générale
des Producteurs de
Blé et autres céréales
(Francija)
www.agpb.com



Biotehniški center Naklo
(Slovenija)
www.bc-naklo.si



Asociace
soukromého
zemědělství ČR

Asociace soukromého
zemědělství ČR
(Češka)
www.asz.cz



Centrum Doradztwa
Rolniczego w Brwinowie
- Branch in Krakow
(Poljska)
www.cdr.gov.pl



Unión de Agricultores
y Ganaderos – Jóvenes
Agricultores de Jaén
(Španija)
www.coagjaen.es



European Landowners'
Organization
(Belgija)
www.europeanlandowners.org



On Projects Advising SL
(Španija)
www.onprojects.es

SLEDITE NAM

Twitter: @REWARD_ERASMUS

Facebook: @REWARDERASMUS

Spletna stran: reward-erasmus.eu



Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebinska publikacija je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

Št. projekta: 2018-1-FR01-KA202-047809